

जगद्गुरुजींचे दर.
सालील रख्यावर चौकशी
करवी
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुगाधिवास', पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु ४
(टपाल हाशिल माफ)
किरकोळ अकास
एक आणा

'अर्थ एव प्रधान' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख १५ सप्टेंबर, १९३७

अंक ३७

स्पेशल स्टमक ट्रीटमेंट
पांढरें-सत्त्व किंमत १। रु.
मलशुद्धी टॅब्लेट्स किं ८ आ

या टोन औषधाच्या मदतीने पोटातील सर्व विकार सात्रीने बरे करता येतात अपचन, आम्लपित्त, पोटादुखी, पोटा फुगणे, कर्पट ठेकर, येणे, छातीतील जळजळणे, भोवळ वाटणे अन्नावरची इच्छा नष्ट होणे, झोप समाधानकारक न येणे वगैरे विकारावर हा इलाज रामबाण गणला गेला आहे

डॉ. बी. आर. गुणे
पुणे २

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३।१ लक्ष्मीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ—

दररोज सकाळी १० ते ३, शनिवारी १० ते १

चाळू ठेवी द सा द शें २ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या जातात

सेविंग बँक ठेवीवर द सा द शें ३ टक्के व्याज दिले जाते

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यापासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या जातात व्याजाचे दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्ज सोने, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या जातात

मॅनेजिंग एजंट्स

स्वल्प व्याजाने कर्ज मिळवा

स्वदेशी ध्याना उत्तेजन देऊन त्याची योग्य जोपासना करण्यास व स्वतःच्याहि फायद्यासाठी कंपनीचे लोन सर्टिफिकेट घेण्यास आजच रु २२, किंवा प्रथम ६०८ व दरमहा ३ प्रमाणे पुढे १८ भरून १०० ते ५००० कर्ज, अगर कर्ज नको असल्यास रु ५ ते १०० रोख मिळवा तसेच स्पेशल लोन घेऊन निकड्याच्या गरजा भागवा या इन्व्हेस्टमेंटमध्ये रोख रकमा मिळविणे किती फायद्याचे होईल याचाहि विचार करा प्रास्पेक्टस व एजन्सीसाठी २ आण्याची तिफिट पाठवून लिहा अगर भेटा

दि हिंदुस्थान इंडस्ट्रियल कंपनी, लि.

हेड ऑफिस—गिरगाव, मुंबई

ब्रंच—लक्ष्मी रोड, काकाकुवा मॅन्शन समोर, पुणे न २

न्यू इंडिया अशुअरन्स कं. लि. मुंबई
(सर्व तऱ्हेचे विमा काम करणारी हिंदुस्थानातील सर्वांत मोठी कंपनी)

आयुर्विमा उतरणारा मनुष्य मुख्यत सालील तीन गोष्टीकडे लक्ष देतो—

- (१) कंपनीचे स्थैर्य
  - (२) उत्तम व्यवस्था
  - (३) पॉलिसीमधील अटी व बोनस वाटण्याची पात्रता
- “न्यू इंडिया” ह्या तीनही बाबतीत पूर्ण समाधान देईल प्रास्पेक्टस भागवा अगर समक्ष भेटा आणि सात्री करून घ्या श्री डी के जोगळेकर, सी ए, ऑर्गेनायझर ऑफ एजन्सीज, टिळक रोड, पुणे (२)

संजीवन हेअर टॉनिक

दारुणा, कॅस गळणे व टकल

ह्यावर अनुभविक उपाय

संजीवन मॅन्युफॅक्चरिंग-कं., अहमदाबाद

RELIABLE STENOGRAPHERS
AND TYPISTS

ON TEMPORARY & PERMANENT CONTRACTS.

Apply—MARATHI KENDRA,

10 BUDHWAR, POONA 2

विविध माहिती

ऑस्ट्रेलियाच्या स्थापनादिनाचा उत्सव

ऑस्ट्रेलियाच्या वसाहतीच्या स्थापनेस येत्या वर्षी १५० वर्षे पूर्ण होतात, त्या निमित्ताने सिडने येथे उत्सव करण्यात येणार आहे १७७० साली कुकने ह्या देशाच्या किनाऱ्याची पहानी करून ब्रिटिश निशाण उभारले होते, तथापि स्थायी वसाहत होण्यास काही वर्षे लागली. १७८८ हे वर्ष ऑस्ट्रेलियाचे स्थापना सवत्सर समजले जाते १९३८ साली साजरा व्हावयाच्या उत्सवाकरिता प्रसगास उचित असे पाहुणे ग्रेट ब्रिटनमधून बोलावण्यात आले आहेत, परंतु अद्याप निमंत्रणाच्या स्वीकाराबाबत ऑस्ट्रेलियाचे पदरात निराशाच आलेली आहे

श्री कैयांसाठी नवे कपडे

श्री कैयामध्ये स्वाभिमानाची जाणीव व्हावी, ह्या उद्देशाने ग्रेट ब्रिटनमधील तुसगांतील श्री कैयांस वापरण्यासाठी बावयाच्या कपड्यात सुधारणा करण्यात आली आहे ह्या नव्या कपड्याची शिल्ड ज्यास्त चागली असून रगहि अधिक आकर्षक आहे

ज्यू पुस्तकविक्रेत्यांवर निबंध

ज्यू लोकावरील जर्मन सरकारची मोहीम अद्याप जोरात चालूच आहे ज्यू पुस्तकविक्यानीं विंगर-ज्यू गिन्हाइकाशीं व्यवहार करता कामा नये, असा हुकूम आतां निवाला आहे "फक्त ज्यू लोकांसच पुस्तके विकलीं जातील, आपण ज्यू असल्याविषयी त्यानीं समाधानकारक पुरावा दिला पाहिजे" अशा अर्थाच्या पाठ्या हुकानावर लावण्याची ज्यू पुस्तकविक्यावर सक्ती करण्यात आली आहे. ज्यू वाड्मयाखेरीज इतर पुस्तके त्यानीं आपल्या हुकानात ठेवतां कामा नयेत, असाहि त्यांचेवर निबंध घालण्यात आला आहे

भुइमुगाच्या पिकाचा सरकारी अदाज

गेल्या वर्षापेक्षा थडा हिंदुस्थानामध्ये शेकडा १८ टक्के इतकी ज्यास्त जमीन भुइमुगाखाली आहे २३ लक्ष, १३ हजार एकरात भुइमुग पेरण्यात आला आहे, त्यापैकी १७ लक्ष ६२ हजार एकर जमीन मुंबई इलाख्यातील आहे

पी अॅन्ड ओ. कंपनीस १०० वर्षे पूर्ण झालीं

आगबोटीची वहातुक करणाऱ्या पी. अॅन्ड ओ. कंपनीच्या स्थापनेस १०० वर्ष आतां पूर्ण होत आहेत. कंपनीच्या पहिल्या आगबोटीने सप्टेंबर, १८३७ मध्ये प्रथम जलप्रवास केला

रेडिओवर राजकीय पुढाऱ्यांचीं भाषणे

ग्रेट ब्रिटनमध्ये राजकीय पक्षांच्या पुढाऱ्यांचीं रेडिओवर भाषणे होतात, परंतु हिंदुस्थानात तसे करण्याची अद्याप वेळ आलेली नाही, असे सरकारतर्फे असेंब्लीत उत्तर देण्यात आले

रेडिओ महाग होणार

रेडिओच्या किंमतीत ह्यापुढे वाढ होण्याचा संभव आहे हा धडा-नवीन होता, तोंपर्यंत बनावटीत झपाट्याने सुधारणा होत गेली व उत्पादन सर्वांत बचत करता आली आता, रेडिओच्या बनावटीस लागणाऱ्या मालाच्या किंमती चढल्या असल्याने व उत्पादनाचे सर्वांत काटकसरीस वाव नसल्याने, रेडिओच्या किंमती वाढणार, असा रंग दिसतो.

हिंदी सरकारी रेलवेच्या उत्पन्नाची चढती कमान

	रु. कोटी लक्ष
१ एप्रिल ते ३१ ऑगस्ट, १९३६	३५, ३३
" " १९३७	३८, १७

खाणीत काम करण्यास श्री-कामगारांस प्रतिबंध

स्त्रियास खाणींमध्ये जमिनीखाली काम करण्यास प्रतिबंध करणाऱ्या कायद्याची अंमलबजावणी १ जुलै रोजी सुरू व्हावयाची होती, ती तीन महिने पुढे ढकलण्यात आली होती. १ ऑक्टोबर नंतर आतां सदरहू प्रतिबंधक नियम अंमलात येतील, असे जाहीर झाले आहे.

कोळशाचे वाढते उत्पादन

हिंदी खाणींतून होणारे कोळशाचे उत्पादन गतसालचे मानाने यदा वाढत्या प्रमाणावर आहे.

नाविक शिक्षण घेणाऱ्यांतील बेकारी

नाविक शिक्षण देणाऱ्या डफरिन जहाजावर शिकून बाहेर पडलेल्या हिंदी तरुणांस बेकार रहावे लागत आहे. हिंदी व्यापारावर नफा मिळविणाऱ्या ब्रिटिश वहातुक कंपनी हिंदी लायक तरुणांस आपल्या आगबोटीवर नेमात नाहीत व हिंदी नाविक दलातहि त्यांस जागा मिळत नाही अशी तक्रार मध्यवर्ती असेंब्लीमध्ये करण्यात आली प्रत्येक विद्यार्थ्यांमार्गे शिक्षणाप्रीत्यर्थ सुमारे १० हजार रु खर्च येतो. ब्रिटिश कंपन्यांस सरकारी कामांचे कंत्राट देतेवेळीं त्यांच्याशीं हिंदी नाविक विद्यार्थ्यांसंबंधीं करार करणे शक्य आहे. सरकार तूर्त ब्रिटिश कंपन्यांस गोंजारून त्यांचे मन वळविण्याचा प्रयत्न करित आहे.

वॉर्डन विमा कं लि., अहमदाबाद

वरील कंपनीने १९३६ मध्ये ३५३ लक्ष रुपयाचे १८२० विभे उतरविले तिच्या पॉलिसीच्या किंमतीची सरासरी प्रत्येकी २,००० रु पडली. श्री भास्करराव जाधव हे कंपनीचे अध्यक्ष आहेत.

लष्करी खात्याकरिता कत्तलखाना व कोल्ड स्टोरेज

लाहोर येथील कॅन्टोन्मेंट हद्दीत लष्करी खात्यामार्फत एक कत्तलखाना बांधण्यात येत असून, मास ताजे राखण्याकरिता कोल्ड स्टोरेजची व्यवस्था केली जात आहे. कत्तलखान्याचे बांधकामास २८३ लक्ष रु. खर्च येईल व कोल्ड स्टोरेजच्या व्यवस्थेकरिता कोल्ड स्टोरेज क. ऑफ इंडिया लि. ह्या कंपनीस सालिना ४३ लक्ष रु थावे लागतील.

साम्राज्यांतील वसाहतीत लोक पाठवा

ब्रिटिश वसाहतीत कायम रहाण्यास जाण्याकरिता ग्रेट ब्रिटनने आपले प्रजाजन पाठविण्यास पुनः सुरवात करण्याची वेळ आली आहे व ह्याबाबत वसाहतीच्या सरकारांकडून मदत व सवलती मिळणे जरूर आहे, अशा अर्थाचा एक ठराव लंडनच्या मेयरचे अध्यक्षतेखाली येत्या ऑक्टोबरात भरणाऱ्या परिषदेत प स होणार आहे. इटली व ग्रीस ह्या देशातील लोक कॅनडा, ऑस्ट्रेलिया व दक्षिण आफ्रिका ह्या देशांत अजूनहि प्रवेश मिळवीत आहेत, ह्याविषयी परिषदेत नापसती व्यक्त करण्यात येईल

लंडन बंदराची सुधारणा

लंडनच्या बंदराचा व्यापार वाढत असल्याने त्याची सोय व्हावी ह्याकरिता बंदरात जरूर त्या सुधारणा वरचेवर कराव्या लागतात. सुमारे १६ कोटी रुपयाची एक योजना नुकतीच हाती घेण्यात आली आहे.

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

	किंमत रु.
२२-८-३७ ते ४-९-३७	३५,४८,१९२
५-९-३७ ते ११-९-३७	९,२८,६२५
२१-९-३१ ते ११-९-३७	३,०३,०५,३८,४१३

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... २५६	जीवन-वसाहतींचे
२ मध्यवर्ती कारभारात काटकसरी जागा नाही २५७	आर्थिक महत्त्व-विमा
३ हिंदुस्थानचे आर्थिक भवितव्य २५८	विलाची असेंजलीत चर्चा- कॉमनवेल्थ विमा व लि
४ स्फुट विचार ... २५९	५ सहकारी बँकाचे अहवाल २६१
शक्तिवर्धक औषधाचा गुण	६ कपाशीच्या पिकात वाढ २६२
किती वेळ टिकणार ?-	७ प्राप्तीवरील कर व त्याचा
राष्ट्रीय कर्जाचा डोंगर-	रिफंड .. २६२
भूपृष्ठाची वाटणी व मानवी	८ बीबे प्रॉ को बँक लि २६३
	९ निवडक बाजारभाव २६४

अर्थ

बुधवार, ता. १५ सप्टेंबर, १९३७

मध्यवर्ती कारभारात काटकसरीस जागा नाही !

हिंदुस्थान सरकारचा नकार

प्रातामध्ये सर्वस्वी जबाबदार असलेली प्रधानमंडळें आणि मध्यवर्ती राज्यकारभारात लोकनियुक्त सभासदास जबाबदार नसलेली नोकरशाही ह्यांचा मेळ बसणें कठीण आहे जनतेची शैक्षणिक, सामाजिक व आर्थिक प्रगति घडवून आणण्याचा चम प्रातिक प्रधानमंडळानीं बांधला असला तरी तो कार्यक्रम पुरा करण्यास लागणाऱ्या पैशाची त्यांस टंचाई भासत आहे. मध्यवर्ती सरकाराच्या उत्पन्नाचा हिस्सा त्यास मिळाल्यावाचून प्रातिक राज्यकारभाराचा योगक्षेम योग्य तऱ्हेनें चालण्याची पंचाईत आहे. त्या सरकारानें आपल्या स्वतःच्या सर्वांत छाटा छाट करून प्रांतांचीं उत्पन्न वाढण्यास सहाय द्यावें अशी मागणी मध्यवर्ती कायदे मंडळांत होणें ह्यासाठी अपरिहार्यच होतें त्याप्रमाणें, गेल्या आठवड्यात लोकनियुक्त पक्षाकडून ठरावाच्या मार्गानें सूचना करण्यांत आली आणि ती बहुमतानें मजूर झाली. लोकप्रतिनिधींस आपापल्या प्रांतांत सरकाराची सांपत्तिक स्थिति अत्यंत अडचणीची असल्याची पूर्ण जाणीव असल्यानें त्यांनीं वरील ठरावास जोराचा पाठिंबा दिला आणि सरकारनें स्वतःच्या बाजूचें केलेलें समर्थन फिकें पडलें रेल्वेजचें उत्पन्न सध्या हळू हळू वाढत आहे ही गोष्ट आशाजनक आहे आणि त्यामधून प्रातिक सरकारास काहीं अंश मिळण्याचा चांगला सभव आज दिसत आहे. परंतु दारुबर्दीसारख्या सुधारणा अंमलांत येण्यास प्रातिक सरकाराच्या उत्पन्नांत अधिक वाढ होणें आवश्यक आहे आणि हिंदुस्थान सरकारानें आपल्या सर्वांत बचत करून ती होण्यास मदत करावी अशी मध्यवर्ती विवि-मंडळानें सूचना केली आहे. तिला उत्तर म्हणून सरकारी सभासदांनीं नन्नाचा पाटा वाचला.

लोकनियुक्त सभासदांनीं प्रथम चढवलेला हड्डा लष्करी सर्वा-वर होता. लष्करी सर्वा कमी होण्याची व फौजेचें हिंदीकरण

करण्याची आवश्यकता अनेक वर्षे सारखी प्रतिपादण्यांत येत आहे. संरक्षण खात्याच्या चिटनवीसांनीं ही गोष्ट कशी अव्यव-हार्य आहे, हें सिद्ध करण्याचा प्रयत्न केला आणि प्रथमच गेल्या सोळा वर्षांत लष्करी सर्वा साडेतेवीस कोटि रुपयांनीं कमी झाला आहे असें सागून ह्या काटकसरीबद्दल सरकारची पाठ थोपटली युद्धाची भीति खरी ठरल्यास सर्वा कमी होण्याचें राहून तो वाढणेंच अपरिहार्य आहे असा त्याच्या युक्तिवादाचा रोख होता महायुद्धाच्या परिस्थितीमधून देश नुकताच बाहेर पडत होता आणि महर्षता भयकर रीतीनें जाणवत होती असा काळ लष्करी सर्वांत काटकसर झाली आहे हें तुलनात्मक रीतीनें दाखवण्यास त्यांनीं निवडला हें त्याच्या कोटि-क्रमाच्या भ्रामकपणाचें द्योतक आहे. सैन्याचें हिंदीकरण झाल्यास ७३ कोटि रुपयाची बचत होईल आणि एवढीच रकम नीमायर शिफारसीस अनुसरून प्रातिक सरकारास पुढें मिळावयाची आहे. परंतु हिंदी फौजेतून ब्रिटिश सैनिक काढून टाकणें अनेक वर्षे अशक्य होणार आहे. इतर राष्ट्रे लष्करी सर्वा करताहेत, त्या मानानें हिंदुस्थानचा सध्याचा सर्वा अत्यंत अल्प आहे आणि देशाचें संरक्षण नीट होण्यास चालू व्यवस्थाच श्रेयस्कर आहे असें मि. ऑजिलव्ही ह्यांनीं निश्चून सांगितलें. सरहद्दीवर शांतता ठेवणें फार सर्वाचें पण तितकेंच महत्त्वाचें आहे आणि ह्याकरिता सैन्य कमी करणें किंवा त्याच्या सर्वांत छाटाछाट करणें आत्मघातकीपणाचें आहे असा कर्नेल पार्सन्स ह्यांनीं खुलासा केला

विन लष्करी सर्वाबाबत फडनवीस, सर जेम्स म्रिग, बोलले. हिंदुस्थानास प्रतिवर्षी पेन्शनासारख्या मागील जबाबदाऱ्या पार पाडण्यासाठी पावणेपाच कोटि रुपये सर्वाचे लागतात आणि कितीही काटकसर करावयाची म्हटली तरी ह्या रकमेस हात लावतां येत नाही ही माहिती त्यांनीं दिली. ही रकम व मि. ऑजिलव्ही ह्यांनीं उल्लेखिलेली ७३ कोटींची रकम ह्यांचा बोजा हिंदुस्थानच्या डोक्यावरून हाळणें शक्य नाही. असें असल्यानें ही किंवा इतर दुसरी काटकसर ह्याविषयीची भाषा व्यर्थ आहे मध्यवर्ती सरकाराच्या नोकरांत असलेल्या युरोपिअनांच्या वार्षिक पगाराची बेरीज १३ कोटि रुपये होते. ती सर्व रकम वांचविली तरीही प्रातिक सरकाराच्या हातीं विशेष काहीं लागणार नाही असें सर जेम्स म्हणाले रेल्वेज व प्राप्तीवरील कर ह्याचें उत्पन्न वाढल्यास प्रातिक सरकारास फायदा होण्यासारखा असून तें वाढवण्यास लोकनियुक्त सभासदांनीं सहाय करावें अशी सूचना त्यांनीं केली. साखरेच्या घंयास दिलेल्या सरक्षणांमुळें कस्टम्सचें आपलें ११ कोटि रुपयाचें नुकसान झालें तें देशी साखर कारखान्यावर बसविलेल्या पन्नीच्या ४ कोटि आणि त्यांनीं भरलेल्या प्राप्तीवरील कराच्या २८ लक्ष रुपयातून भरून निघा-लेलें नाही अशी फडनवीसांनीं तक्रार केली. लोकनियुक्त सभा-सदांनीं मध्यवर्ती सरकाराचें कराचें उत्पन्न वाढण्यास हातभार लावावा म्हणजे प्रातिक सरकारास त्यापासून सहाय मिळण्याचा मार्ग मोकळा होईल, हें त्यांच्या भाषणाचें सार होतें. सर जेम्स ह्यांचा सर्व युक्तिवाद त्यांच्या आतां सर्वांस परिचित झालेल्या याटाचा होता एवढीच टीका त्यावर केली म्हणजे पुरें आहे.

हिंदुस्थानचे आर्थिक भवितव्य

प्रो. काळे ह्यांची ग्वालोर येथील व्याख्याने
(१)

यदा ग्वालोर येथे सरकारच्या विद्यमाने गणेशोत्सव मोठ्या प्रमाणात साजरा करण्यात आला आणि त्यामध्ये भजन व कीर्तने ह्याबरोबरच बाहेरच्या नामांकित विद्वानांची व्याख्याने करण्यात आली. हा उपक्रम लोकशिक्षणाच्या दृष्टीने फारच उपयुक्त ठरला. राजवाड्यात होणाऱ्या व्याख्यानाचे बरोबरच गावांत टाउन हॉलमध्येही जनतेच्या सोयीसाठी काही व्याख्याने झाली.

प्रो. काळे यांचे टाउन हॉलमधील व्याख्यान

टाउन हॉलमधील आपल्या व्याख्यानात प्रो. काळे ह्यांनी ग्वालोर सस्थानातील सहकारी पतपेढ्या व बँका ह्यांचे सर्वघाने नुकर्याच केलेल्या चौकशीचा उल्लेख करून तिच्यावरून, शिकलेल्या व जाणत्या लोकांनी शेतकरी व धंदेवाळे ह्यांच्या सघटनाची जबाबदारी उचलण्याची आवश्यकता फार मोठी असल्याचे ठळक अनुमान निघत असल्याचे सांगितले संस्थानात गहू व कपास पिकवणारा शेतकरी- जागतिक बाजार पेठावर आज अवलंबून आहे आणि इतर देशामध्ये अलीकडे शेतीच्या घटात यांत्रिक व शास्त्रीय सुधारणांच्या सहायाने क्षपाट्याने सुधारणा घडून आल्यामुळे परदेशी स्वस्त मालाशी त्यास स्पर्धा करावी लागत आहे हिंदी शेतकरी मागसलेला आणि असहाय आहे मालाची पैदास व विक्री ह्यांविषयीची पद्धति सुधारून आपली कमाई वाढवण्याचे ज्ञान त्यास नाही ह्यासाठी त्यास शिक्षण देऊन त्या वर्गाचे सघटण करण्याचे महत्त्व फार वाढले असून त्या नाबतची जबाबदारी जनतेचे पुढारी व सरकार ह्यांचेच येऊन पडते आणि ती त्यांनी ओळखली पाहिजे असे व्याख्यात्यांनी प्रतिपादले.

प्रो. काळे पुढे म्हणाले —“गेल्या सात वर्षांत हिंदुस्थानामधून तीनशे कोटी रुपयांचे सोने बाहेर गेले त्याच्या मोबदला ह्या देशाला परदेशी माल मिळाला असला तरी त्यातले पुष्कळसे सोने सामान्य लोकांच्या शिल्फी भाडवळामधून गेले आणि त्या प्रमाणात जनतेची आर्थिक शक्ती निःसशय कमी झाली राष्ट्रांची परस्परांची व्यापारी व्यवहारातून उद्भवणारी देणी भागवण्याकडे सोन्याचा उपयोग मागे केला जात असे आणि त्या योगाने बाजारभाव स्थिर राहण्यास सहाय्य होत असे. सध्या अनेक देशांत सोन्याचा तुटवडा पडला आहे आणि अमेरिकेस सोन्याचे अर्जीण झाले आहे प्रत्येक राष्ट्र आर्थिक बाबतीत स्वावलंबी होऊं पहात असून त्याचा परस्परांवरील विश्वास उडाला आहे ह्या कारणाने व्यापार आणि सोन्याची आयात-निर्गत मर्यादित झाली आहे. असल्या परिस्थितीत, हिंदुस्थानामध्येही राष्ट्रीय उद्योग धंदे व व्यापार ह्यांची घडी सरकारने नीट बसवली पाहिजे. जपानशी कापडाची आयात व कपाशीची निर्गत ह्यासंबंधाने व्यापारी करार होणे अपरिहार्य झाले असून त्याच प्रकारचा हिंद-ब्रिटन करार होण्याचे घाटत आहे औद्योगिक संरक्षणामुळे पोलादाचा मोठ्या प्रमाणावरील घडा हिंदुस्थानांत चालू शकला आहे त्याच संरक्षणाच्या जोरावर स्वदेशी साखर-कारखानदारांनी परदेशी साखरेचे उच्चाटने केले आहे ह्या कारणाने हिंदुस्थान सरकारचे साखरेवरील आयात जकातविंदहा कोटी रुपयांचे उत्तम बुडाले अशी सर जेम्स प्रिग यांची

तक्रार आहे, परंतु हिंदी साखरेचा घंदा उदयास आल्याने लोकांचे अपत्यक्ष रीत्या झालेले हित त्यांनी दृष्टी-आड केले आहे. संरक्षणावांचूनही स्वदेशी सिमेंटचा घंदा उदयास आला, हे सघटनेचे दृश्य फळ आहे हे लक्षात ठेवले पाहिजे. जगात चाललेल्या घडामोडी हिशेबांत धरून हिंदुस्थानात आर्थिक प्रगति घडवून आणण्यास सर्वांनी झटले पाहिजे.”

इचलकरजी सेंट्रल को. बँक लि.

(वार्षिक सभा: २६-९-३७)

वरील बँकेचे भाग भांडवल २९,१२५ रुपयांचे असून फंडस १११ हजार रुपयावर आहेत. एकूण देण्याशी तरत्या भांडवलाचे प्रमाण ३७% पेक्षा अधिक आहे. इचलकरजी जहागिरीत १९१२ चा अखिल भारतीय सहकारी कायदा लागू असल्यामुळे थकवाकीदार सभासदास परत फेडीची जबाबदारी भासत नाही, ह्याकरिता १९२५ चा मुंबईचा सहकारी कायदा जहागिरीस लागू करण्यात यावा, अशी बोर्डाची विनंती आहे. बँकेची स्वतःची इमारत असणे अनेक दृष्टींनी श्रेयस्कर असते, ह्या विचाराने अशी सोय करण्याची योजना बोर्डांनी आखली आहे. अहवालाचे वर्षी बँकेस ५,३४५ रु नफा झाला, त्यांतून भागीदारास डिव्हिडंड देण्याकडे १७४० रुपयांचा विनियोग करावा, १५२७ रु इमारत फडात टाकावे व बाकी रकम इतर फंडामध्ये जावी, अशी बोर्डाची शिफारस आहे. बँकेकडील ठेवीत वाढ होत असून तिच्याकडून कर्जेही अधिक उचलली जात आहेत, हे प्रगतीचे निदर्शक आहे.

सौ. लीलाबाई विजापूरकर ह्यांना जमनादास सुवर्ण पदक

सौ. लीलाबाई विजापूरकर जी. टी. सी. (बॉंबे) ह्या, सुप्रसिद्ध झारापकर टेलरिंग कॉलेजच्या नुकत्याच झालेल्या सरकारी परिक्षेत उत्तीर्ण झाल्या. ५१ विद्यार्थ्यांमध्ये त्या पहिल्या वर्गात पहिल्या आल्या. श्री जमनादास मेहता एम. ए., एल. एल. बी., बॉर-अॅट-लॉ, ह्यांनी झारापकर टेलरिंग कॉलेजमध्ये प्रत्येक सरकारी परिक्षेत पहिल्या-येणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी सुवर्णपदक ठेवले आहे, ते सौ. विजापूरकर ह्यास मिळाले.

औंध स्टेट सेंट्रल बँक, लिमिटेड, औंध.

(स्थापना-८ आक्टोबर १९३२)

हेड ऑफिस-औंध (सातारा)

शाखा-आडपाडी, कुंडल, गुणदाळ व बिचूद स्टेशन.

चालू ठेवीवर शेंकडा दीड टक्का व्याज दिले जाते सेव्हिंग्ज ठेवीवर चेक स्वीकारून शेंकडा अडीच टक्के व्याज दिले जाते. आम्ही मुदतीच्या ठेवीही स्वीकारतो. व्याजाचे दराबद्दल चौकशी करावी.

कर्जे-सोने, चांदी, माल, सरकारी कर्जरोखे वगैरेचे तारणावर कर्जे दिली जातात.

चेक, हुड्या, ड्राफ्ट वगैरे वसूल करून दिले जातात.

शेअर खरेदीबद्दल व इतर माहितीबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

B. R. Vartak

मॅनेजर.

ऑफिसचे कामाकरिता रेमिंग्टन टाईपरायटर

स्वस्त विकाऊ आहे

मराठी केंद्र : : हुजूरवागेसमोर पुणे

स्फुट विचार

शक्तिवर्धक औषधाचा गुण किती वेळ टिकणार ?

पाश्चात्य राष्ट्रांमध्ये सध्या मदी कमी होऊन आर्थिक चलतीचे पाऊल पुढे पडल्यासारखे दिसत आहे बेकारांची संख्या मर्यादित होत आहे, उद्योगधंद्यांतल्या नफ्याची चढती कमान आहे आणि बाजारभाव वर गेले आहेत कारखान्यास भरपूर काम मिळत असून कित्येक ठिकाणी निष्णात कामगारांची टक्कड भासत आहे ह्या वाढत्या भ्रमराटीत टिकाऊपणा किती आहे ह्याची मात्र विचारी लोकांस शंका वाटू लागली आहे लढाऊ साधने तयार करण्यासाठी सरकारने कोट्यवधि रुपये खर्चात आहेत आणि कर्जे काढूनही लोकांस काम मिळण्याचा व्यवस्था त्यांनी चालविली आहे एखाद्या रोग्यास शक्तिवर्धक औषध दिले असता त्यास काही काळपर्यंत हुशारी वाटते तसाच प्रकार आज औद्योगिक घटनेचा झालेला आहे पण औषधामुळे आलेला तक्का फार वेळ टिकत नाही असा अनुभव आहे. चांगले अन्न पचन होऊन रक्त शरीरातून खेळले तर माणसाची प्रकृति कायमची सुधारते नाहीतर शक्तिवर्धक औषध बंद होताच हुशारी ओसरत जाते. सध्या आर्थिक चलतीची लाट उसळल्यासारखी दिसत आहे, ती कृत्रिम स्वरूपाची आहे, तिला मुळांत जोर नाही ह्या कारणाने तिला हलवणारी शक्ति कमी होताच तिची गती मंद होणार हे उघड आहे. मदीची मूळ कारणे दूर झाल्यावांचून तिची पुनरावृत्ति होण्याची भीति नाहीशी होणे शक्य नाही. सध्या स्थिति बरी आहे, उगाच उद्याची काळजी आज कशाला ? असे कांहीं लोकांचे म्हणणे आहे परंतु दीर्घ परिणामकारक उपाय आज योजतां येत नाहीत म्हणून क्रोणताच इलाज करू नये ही वृत्ति चुकीची आहे, ह्यांत शंका नाही आलेली अडचण दूर करून पुढे चालवे हे व्यावहारिकपणाचे धोरण आहे सरं तथापि, मदीने पुन्हां भीषण स्वरूप धारण करण्यापूर्वी तिचा विचार होणे आवश्यक आहे हे नाकबूल करता यावयाचे नाही. पुढे घडणाऱ्या गोष्टींचा अंदाज करून वेळीच त्याचे संबंधांत योजना आखणे ह्यात शहाणपणा आहे. पण जगात पुढारला समजली जाणारी राष्ट्रं युद्ध व संरक्षणाचा तयारी ह्यांत गर्क असल्याने आगामी घटामोडींकडे दुर्लक्ष होत आहे, हे दुर्दैवाचे लक्षण आहे. ब्रिटिश ट्रेड यूनियन काँग्रेसच्या वार्षिक अधिवेशनाचे प्रसंगी मि बेव्हिन ह्यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात ह्या प्रश्नाकडे प्रामुख्याने लक्ष वेधले त्याचा काळजीपूर्वक विचार होणे अगत्याचे आहे

राष्ट्रीय कर्जाचा डोंगर

उत्पादक कार्यासाठी काढलेली कर्जे आवश्यक आणि इष्ट-फलदायी अशीच असतात कर्जांनी आपल्या उद्योगाची कार्यक्षमता वाढवून तिच्या योगाने ज्यास्त मिळणाऱ्या मिळकतीमधून दुसऱ्याकडून घेतलेल्या रकमाची फेड करावयाची आणि ह्या रीतीने आपल्या कमाईत कायमची भर टाकावयाची हा व्यवहार हिताचा असतो. हा नियम ज्याप्रमाणे व्यक्तीस लागू आहे त्याचप्रमाणे तो राज्यकर्त्यांसहि लागतो. राष्ट्राच्या रक्षणाप्रतिपत्त्य झालेला खर्च व काढलेले कर्जे ही अप्रत्यक्षपणाने उत्पादकच असतात असे म्हणता येईल कारण, समाजास स्वास्थ्य व शांतताच न मिळेल तर त्याची सापत्तिक अवस्था चांगली कशी

राहील ? तथापि, राष्ट्र एकमेकांशी युद्धे करून सर्वासच संकटात व खर्चात घालतात, तेव्हां तो पैशाचा सर्वस्वी दुरुपयोगच आहे ह्यांत शंका नाही. हिंदुस्थानच्या राष्ट्रीय कर्जाचे आकडे नुकतेच मध्यवर्ती विधिमंडळात सांगण्यात आले, त्यावरून युद्धकर्जाचा बोजा हिंदी लोकांसहि सोसावा लागत आहे असे दिसून येईल. जगांतली सर्व राष्ट्रं आज ही आपत्ति भोगीत आहेत, तरी युद्धाची खुमखुम त्यांमध्ये कमी होत नाही, ही अत्यंत निराशाजनक गोष्ट आहे. मोठ्यांचे सर्वच मोठे या न्यायाने पहाता ब्रिटिश राज्याचे कर्ज अवाढव्य आहे ह्याचे आश्चर्य वाटत नाही आजमितीस ह्या कर्जाचा बोजा दहा हजार पांचशे कोटी रुपये इतका आहे ! ह्या कर्जावर प्रतिवर्षी यावे लागणारे व्याजच २८० कोटी रुपये भरते. एवढी मोठी रकम जनतेवर कर वसवूनच सरकारास उभी करावी लागते. राष्ट्राच्या संमतीनेच हे कर्ज काढण्यात आले असले, त्यावरील व्याजाची वाटणी नागरिकांमध्ये होत असली आणि एका हाताने यावे व दुसऱ्या हाताने घ्यावे असा प्रकार जरी ह्यात असला तरी अनुत्पादक खर्च हा केव्हाहि असमर्थनीयच समजला पाहिजे तो सपत्तीचा दुरुपयोग असून सामान्य जनतेस अनहितकारक असाच होतो, हे लक्षांत ठेवले पाहिजे

भूयुद्धाची वाटणी व मानवी जीवन

वसती आणि उपजीविका ह्यांच्यासाठी मनुष्यमात्रास भूमीचे स्वामित्व आवश्यक आहे. जगाच्या पाठीवर माणसे पसरली आहेत त्यांनी स्वतःच्या जीवनाकरताच निरनिराळे प्रदेश आक्रमले आहेत. हवापाणी, भूमीच्या पृष्ठाचा उच्चसत्त्वपणा, जमिनीचे उत्पादक गुण इत्यादि बाबींचा परिणाम ह्या मनुष्य वसतीच्या प्रसारावर अर्थातच झालेला आहे. ह्या कारणाने भूयुद्धावरच्या मानवी वसतीत विषमता उत्पन्न झालेली आहे भिन्न भिन्न प्रदेशांमध्ये लोकसंख्या वाढत चालल्याने भूमीपासून उपलब्ध होणाऱ्या जीवनाच्या साधनाचा प्रश्न अवघड होत असून राजकीय व आर्थिक स्पर्धा आंतरराष्ट्रीय युद्धामध्ये प्रतीत होत आहे. सर्व जगाचे भूक्षेत्र व त्याची २०० कोटी इतकी लोकसंख्या पाहिली असता दर चौरस मैलाच्या प्रदेशांत सरासरीने ४० माणसे आहेत असे आढळते. हिंदुस्थानात हे प्रमाण याच्या चौपटीइतके आहे आणि ते निरनिराळ्या प्रांतात व लहानमोठ्या विभागात भिन्न भिन्न असे आहे युरोप सड, अमेरिकाचा उत्तरेकडचा भाग, एशिया-मध्ये हिंदुस्थान, सिलोन, चीन व जपान ह्यांनी मिळून एकूण २०० कोटी माणसापैकी तीन-चतुर्थांशास आश्रय दिला आहे जगांतला एकूण भूयुद्धाचा एक अष्टमांश वरील देशात १५० कोटी माणसांनी व्यापला आहे ह्या देशामधून मनुष्य वसतीचा गेल्या दोनशे वर्षांत सारखा प्रसार चाललेला आहे रशिया व चीन ह्या देशातील लोक आपल्या सरहद्दीपलीकडे पसरत आहेत आणि अमेरिकेंतहि तीच स्थिति दिसून आली आहे. तथापि, एकदरीने पहाता तुरळक वस्तीचे प्रदेश जगाच्या पाठीवर आहेत, त्यामध्ये मनुष्यवस्ती म्हणण्यासारखी वाढत नाही. अगोदरच व्यापलेल्या प्रदेशांत गर्दी करण्याची सामान्य प्रवृत्ति दृष्टीस पडते मनुष्याचा ओघ खेडेगांवाकडून शहरांकडे वहात आहे आणि त्यामुळे सामाजिक व आर्थिक स्वरूपाचे अनेक अवघड प्रश्न उपास्थित होत आहेत. वसाहतीचे अमर्याद प्रदेश विशिष्ट राष्ट्रांच्या स्वामित्वासाठी असल्याने आणि तेथे जाऊन उपजीविका

करण्यास सर्वांत सारखीच संधी मिळत नसल्याने आंतरराष्ट्रीय वित्तुष्टे वाढत आहेत. हिंदुस्थानात माणसाची वाढ जोराने होऊन जीवनाची साधने मर्यादित होत आहेत, तर ऑस्ट्रेलिया व कानडा ह्यासारख्या देशात अफाट भूविस्तार रिकामा पडला आहे व तेथील जमिनीची मशागत करण्यास लोक मिळत नाहीत, अशी अवस्था आहे स्वकीय वर्णांच्या राष्ट्रांच्या व संस्कृतीच्या लोकांसच आंत घेऊ घावयाचें आणि इतरास आपल्या देशाचे दरवाजे बंद करावयाचे असें धोरण त्यांनीं अगिकारलें आहे हा प्रश्न एकद्वार मानवी जीवनाचा, शाततेचा व प्रगतीचा असल्याने तो समाधानकारक रीतीनें सुटण्यावर मनुष्य जातीचें भवितव्य अवलंबून आहे

वसाहतींचें आर्थिक महत्त्व—राष्ट्रसंघाच्या कमिटीचा अभिप्राय

महायुद्धात जर्मनीचा पराभव झाल्याकारणानें त्या देशास आपल्या वसाहतींस मुकावें लागलें, ह्याविषयी त्या राष्ट्रांस एक-सारखी सुटपुट लागून राहिली आहे. वसाहतींच्या अभावामुळे कच्च्या मालाचा पुरवठा नीट होत नाही व व्यापार आणि उद्योगधंदे ह्यावर अनिष्ट परिणाम होतो, अशी जर्मनीची तक्रार आहे ह्या प्रश्नाचा विचार करण्याकरिता राष्ट्रसंघानें एक कमिटी नेमली होती, तिचा रिपोर्ट नुकताच प्रसिद्ध झाला आहे वसाहतवालीं व बिनवसाहतवालीं राष्ट्रे ह्यांचे विचारात वसाहतींपासून होणाऱ्या फायद्याविषयी मूलग्राही विरोध असल्याचें कमिटीच्या नेमणुकीचे वेळींच स्पष्ट दिसलें व ह्या प्रश्नाची चर्चा व्यापक दृष्टीनें कमिटी-कडून होणें कठीण आहे, ह्याविषयीहि शंका उरली नाही. औद्योगिक राष्ट्रांस कोणत्या प्रकारचा कच्चा माल लागतो व तो वसाहतींमधून मिळविण्यास त्यास कोणत्या अडचणी येतात, एवढ्या मर्यादित प्रश्नाचाच कमिटीनें विचार केला. व्यापारी महत्त्वाच्या कच्च्या मालाचे एकूण जागतिक उत्पादनापैकी वसाहतींत फक्त शेकडा तीन टक्केच माल तयार होतो, असें आपलें मत तिनें रिपोर्टांत नमूद केलें आहे, तें बिनवसाहतवाल्या राष्ट्रांस ग्राह्य वाटण्याचा सभव नाही. वसाहतींची पुनः वांटणी केल्यानें कच्च्या मालाचा प्रश्न सुटणार नाही, आंतरराष्ट्रीय देणी-घेणी मिटण्याचे मार्गातील अडचणी दूर करण्याचा प्रश्न जास्त महत्त्वाचा आहे, असें कमिटीचें मत आहे वसाहतींचे दरवाजे त्यांच्या मालक राष्ट्रांनीं बंद केले असून किल्ल्या स्वतःजवळ ठेवल्या आहेत, ह्या कारणानें बिनवसाहतवाल्या राष्ट्रात माणसाची खेचाखेच झाली आहे, असें जर्मनी प्रभृति राष्ट्रांचें म्हणणें आहे तथापि, ह्या विस्तृत भूमिकेवर कमिटीनें विचार केलेला नाही इटलीनें जर्मनीच्या मागणीस पाठिंबा दिलेला असून जपानचीहि तीच मागणी आहे. वसाहतवाल्या व बिनवसाहतवाल्या राष्ट्रांचे म्हणण्यात राजकीय हेतु किती आहे व किती हेतु अर्थमूलक आहे, हें निश्चित सांगता आलें नाही, तरी असे दोन गट पडून त्यात पूर्ण मतभेद व्हावा, ही गोष्ट चितनीय आहे, ह्यात सशय नाही वसाहतींचें आर्थिक महत्त्व सरोस्वरच इतकें अल्प असेल, तर त्यांच्या वाटणीसबधीं रणे कां माजावीं ?

विमा विलाची असेंब्लीत चर्चा

विमाविषयक विलाची कलमवार चर्चा मध्यवर्ती असेंब्लीत चालू झाली आहे विलास सुमारे ७५० दुरुस्त्या सुचविण्यात आल्या आहेत, त्या सर्वांचा तपशीलवार विचार करावयास

कायदेमंडळास वेळ पुरणार नाही हें जाणून प्रमुख दुरुस्त्याकडेच विशेष लक्ष देण्याचें धोरण पुढारी सभासदानीं स्वीकारलें आहे विमेदाराचे भाषेत विमा पॉलिसी झापलेली असावी व विमेदारांन कपनीस लिहून दिलेल्या पत्रकाची एक फोटो-प्रत त्यास पुर विण्यांत यावी, ह्या डॉ. देशमुखाच्या सूचना कायदामंड्यानीं तात्काळ मान्य केल्या. सर नृपेंद्र सरकार ह्यांनीं आपल्या भाषणात विलाच्या प्रमुख अंगाचा जोरदार भाषेत पुरस्कार केला आणि विम्याचा धंदा, विमेदार व कपण्याचे मॅनेजिंग एजंट्स ह्यांच्या हितसंबंधातील विरोधात्मक बाबींचें स्पष्ट भाषेत विवेचन केलें हिंदी कंपण्यास संरक्षण देताना ब्रिटिश कपण्यावर थोडे-फार निवैध बसणारच असें सांगून ब्रिटिश कंपण्यास अन्याय होईल अशी व्यवस्था करण्याचा हिंदी कायदेमंडळास अधिकारच नाही, असा खुलासा केला. अनेक विरोधी हितसंबंधाचा शक्य तितका न्यायपूर्वक मेळ घालून, घेतलेल्या भूमिकेची तडफदार तरफदारी करण्याचें कायदामंड्याचें धोरण हिंदी विम्याचे ध्यास हितकारक झाल्याखेरीज रहाणार नाही, हें कायदेमंडळातील चर्चेमधील वैचित्र्यपूर्ण टीकेवरून लक्षांत येण्याजोगें आहे. मॅनेजिंग एजन्सी विषयीचें त्याचें धोरण निश्चित व प्रखर आहे मॅनेजिंग एजटाचें काम करणारानें स्वतःस मॅनेजर अगर मॅनेजिंग डायरेक्टर असें जरी म्हणवून घेतलें, तरी अॅक्ट-तील २७ वें कलम त्यास लागू झाल्याखेरीज रहाणार नाही, अशी दुरुस्ती असेंब्लीनें मान्य केली आहे “सुपरिटेण्डेंट ऑफ इन्शुरन्स” ह्या हुद्यावरील अधिकाऱ्यास ५०० रुपयेच पगार असावा अशी दुरुस्ती सुचविण्यात आली होती, ती नापास झाली विलावरील चर्चा अथाप चालू असून, ह्या महिनाखेर विलाचें तिसरें वाचन पुरें होईल अशी अपेक्षा आहे.

कॉमनवेलथ विमा कां. लि

वरील कपनीची वार्षिक सभा रविवार, ता. १२-९-३७ रोजी भरली होती कपनीच्या संस्थापक डायरेक्टरांपैकीं एक व तिचे सुरवातीपासूनचे अध्यक्ष, श्री न. चिं. केळकर, ह्यांनीं अनेक सस्थाबरोबर कॉमनवेलथच्याहि अध्यक्षस्थानाचा राजीनामा दिला आहे, ह्या गोष्टीचा सभेचे प्रारंभी उल्लेख करण्यांत आला व त्यांच्या सहाय्याबद्दल व मार्गदर्शनाबद्दल त्यांचे आभार मानण्यात आले. कपनीच्या प्रगतीविषयीचे आकडे अहवालात दिले आहेत त्यावरून कॉमनवेलथची वाढती लोकप्रियता तात्काळ ध्यानात येईल. १९३६-३७ मध्ये कपनीनें विमासार्ती फंडात २३ लक्ष रुपयाची भर घातली, खर्चाचें प्रमाण २३६% नीं उतरवेलें, क्लेम्सचे पैसे विलंबन लावता तात्काळ दिले, इत्यादि गोष्टी तिच्या व्यवहाराच्या भकमपणाची सात्री पटवतील कपनीनें पैसे गुंताविण्याच्या योजनेत प्रागतिकपणा व साहसमिश्रित सुरक्षितपणा दाखविला आहे मुंबई, मद्रास, दिल्ली, कलकत्ता व अहमदाबाद येथें तिच्या शाखा असून त्याचेमार्फत कपनीचा व्यवहार दिवसानुदिवस वाढत आहे कॉमनवेलथचें येत्या वर्षाखेर तिसरें मूल्यमापन होणार आहे, त्यावेळीं कपनीच्या भरभकमपणाची परीक्षा पुन. होईलच. कपनीची अखंड प्रगति हें तिच्या कार्यक्षमतेचें व जनतेच्या तिच्यावरील विश्वासाचें स्पष्ट निदर्शक आहे. मंडळाचे चालक व मॅनेजिंग एजंट्स, अभ्यकर आणि कपनी, ह्याचें या प्रसंगानें अभिनंदन होणें स्वाभाविक आहे.

महाड को. अर्बन बँक लि, महाड

(वार्षिक सभा: ता. १८-९-३७)

वरील बँकेच्या खेळत्या भाडवलात साल अखेर ८ हजाराची वाढ होऊन ते ४४ हजार झाले एकूण देवघेव १४३ लाखाची झाली. वर्ष अखेर नफा १,६१४ रु. उरला, त्यातून ६ टक्के दराने डिव्हिडंड वाटावे, अशी डायरेक्टर बोर्डाची शिफारस आहे बोर्डाच्या सूचनेप्रमाणे फाटत रकमा टाकल्यानंतर जून, १९३७ अखेर फंडसमधील रकम १,९१३ रु. होईल. बँकेत सेव्हिंग बँक खाते उघडण्याचा बोर्डाचा विचार आहे बँकेची प्रगति एकसारखी होत आहे, हे तिच्या व्यवहाराचे तक्त्यावरून दिसून येते वाढत्या व्यवहारास सोडस्कर असे नियम तयार करण्याकरिता वार्षिक सभेने एक कमिटी नेमावी, अशी बोर्डांनी यादी दिली आहे.

वाई अर्बन को. बँक लि., वाई

(वार्षिक सभा. ता. २६-९-३७)

जून, १९३७ अखेरच्या वर्षी बँकेच्या सभासदात ३१ ची भर पडली व भाग भाडवल १ हजाराने वाढले बँकेच्या थकबाकीचे भांडवलाशी प्रमाण २९% आहे, ते कमी करण्याचा बँकेचा प्रयत्न चालू आहे बँकेचा हल्ली चालू असलेला व्याजाचा दर (८१२०६) उतरविण्याची डायरेक्टर बोर्डाची इच्छा असूनही, काही जुन्या व्यवहारांमुळे ते लवकर शक्य होत नाही, असा रिपोर्टात उल्लेख आहे भागीदारास ६% दराने डिव्हिडंड देण्याची बोर्डांनी शिफारस केली आहे.

पूर्व खानदेश जिल्हा को. लँड मॉर्गेंज बँक लि.

(वार्षिक सभा: ता. २४-९-३७)

अहवालाचे साली वरील बँकेच्या सभासदाची संख्या ३४६ झाली असून कर्ज न घेणारे सभासद ४३ आहेत 'ब' वर्ग सभासद १७५ आहेत. ३०-६-३७ अखेर बँकेने ५८ सभासदास ७८,८२७ रु. कर्ज वाटलेले आहे ही सर्व रकम जुने कर्ज फेडण्याकरिताच दिलेली आहे, व त्यावेळी १६,९८२ रुपयांची सूट मिळविण्यांत आलेली आहे म्हणजे एकूण कर्जाशी सुटीचे प्रमाण १८% इतके पडते देणे असलेल्या सर्वांच्या बाक्या व डेडस्टॉकवरील झीज याची तरतूद करून बँकेस रिपोर्टाचे सालात रु २५५-०-२ इतका नफा झालेला आहे हे नमूद करण्यास आम्हास आनंद वाटत आहे. सदर रु. २५५-०-२ च्या नफ्यातून गेल्या सालचा रु २४९ २-१ चा तोंटा भरून काढण्यात येत असून रु ५-१४ १ चा नफा पुढे ओढण्यात येत आहे. इसच्या वर्षाअखेर वरील बँकेस अल्पसा का होईना नफा दाखविता आला, ही गोष्ट अभिनंदनीय आहे.

जी आय पी रेलवेची झोन तिकिटें

१९३६ सालातील दिवाळी व नाताळ आणि १९३७ मधालि ईस्टर ह्या सुट्याच्या निमित्ताने जी आय पी रेलवेने झोन तिकिटें काढली होती, त्यापासून व सन्ध रेल्वेवर कोठेही प्रवास करण्यास परवानगी देणाऱ्या तिकिटापासून रेल्वेस अनुक्रमे २ लक्ष, ७८ हजार, ४ लक्ष १६ हजार व ४ लक्ष ३९ हजार रुपये उत्पन्न झाले तिसऱ्या वर्गाच्या तिकिटाचा खप वरील मुदतीत कमी झाला व व्यवस्थेचा खर्च वाढला, तरी एकदरीने पहाता झोन तिकिटें रेलवेस फायदेशीर झाली व लोकांचीहि सोय झाली.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

अधिकृत भांडवल १०,००,०००

खपलेले भांडवल २,१८,६००

विक्रीस काढलेले भांडवल ५,००,०००

वसूल झालेले भांडवल १,०८,५९०

सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात. सेव्हिंग खात्यावर चेक्स काढता येतात या बँकेवरील चेक मुंबईला सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि मार्फत कमिशन शिवाय वसूल केले जातात बँकेचे नियम, व्याजाचे दर व शेअर-बद्दल बँकेकडे चौकशी करावी

M. V. GOKHALE,

मॅनेजर.

काकाकुवा मॅन्शन, लक्ष्मीरोड, पुणे २.

मनपसंत काम

रिसबूड ब्रदर्स-टेलर्स

सदाशिव हौदानजीक :: : पुणे

वक्तशरिपणाची गॅरंटी

FOR SAFETY, ECONOMY

AND DURABILITY
Consult

V. G. & Sons

ELECTRICAL and RADIO ENGINEERS
AND
LICENSED ELECTRICAL CONTRACTORS
Laxmi Road, Ganapati Chowk, POONA,

For All Medicinal Requisites

— TRY —

N. MAHADEV & Co.

DISPENSING CHEMISTS
AND
DRUGGISTS

City Post Office Corner, POONA 2

कपाशीच्या पिकाच्या वाढीचा बाजारावर परिणाम

कपाशीची जागतिक लागवड वाढली असून, त्या प्रमाणात पिकाचा उठाव होणे कठीण आहे, ह्या विषयी हकीकत 'अर्थ'चे मागील अकांत आलीच आहे अमेरिकेंतील पिकाच्या अधिकृत ताज्या अदाजाप्रमाणे, त्या देशातील उत्पादन १ कोटि, ६१ लक्ष गासच्या होईल, अशी अपेक्षा आहे गेल्या महिन्यात करण्यात आलेल्या अदाजापेक्षा हा आकडा ५ लाखांनी मोठा आहे वाढत्या उत्पादनाच्या बातमीचा परिणाम मुंबईचे बाजारावर तात्काळ झाला व बाजारभावास तेजी येण्यास इतर कारणे अनुकूल असताहि तेजीवाल्यास संरक्षक उपायाची योजना करणे भाग पडले

प्राप्तीवरील कर व त्याचा रिफंड

सरकारी राखे व मंडळ्याचे भाग ह्यावरील व्याज आणि ढिन्डिड व नोंदलेल्या फर्म्सच्या भागीदारांचे उत्पन्न ह्याच्या प्राप्तीवरील कर मुळांतच कापून घेण्यात येतो. वास्तविक पडणाऱ्या दरापेक्षा ज्यास्त दराने जेवढी रकम वसूल करण्यात आलेली असत, तेवढी मागाहून परत करण्यात येते. मुंबई शहरात १९३६-३७ मध्ये एकूण ३ कोटि, ३१ लक्ष रु इनकमटॅक्स वसूल झाला, त्यापैकी ५८ लक्ष रु अशा रीतीने कर भरणाऱ्यास परत देण्यात आले एकाच प्राप्तीवग दोन ठिकाणी कर घेतला गेला असेल, तर जादा वसुलीचा रिफंड दिला जातो असा २४३ लक्ष रुपयाचा रिफंड मुंबई कचेरीमार्फत देण्यात आला. म्हणजे, एकूण सुमारे ३२ हजार लोकांस ८२ लक्ष रुपयाचा रिफंड मिळाला.

कॉमनवेलथ विमा कंपनी, लिमिटेड
प्रगति दाखविणारे आकडे

वर्ष	विमा अर्ज	दिलेल्या पॉलिसी	हप्त्याचे उत्पन्न	लाइफ फंड	सर्चीचे प्रमाण
	रु	रु	रु	रु	%
१ लक्ष	११,५९,२५०	७,०४,२५०	२७,२६४	४४२	८६
२ लक्ष	१३,०४,०००	१०,५३,७५०	१,१४,३९७	६२,३९७	५०
५ वर्षे	२३,०२,७५०	१८,२७,२५०	२,२१,४०१	२,२९,३४४	४६.७
७ वर्षे	३३,१५,५००	२८,१६,०००	४,०४,५४१	५,३६,३९५	४४.०१
८ वर्षे	४१,४८,१०२	३२,२३,७५०	५,०९,२३१	८,०८,४७३	४१.६५

लक्षांत ठेवा] १९३७-३८ सालअखेर [लक्षांत ठेवा

कॉमनवेलथचे तृतीय मूल्यमापन होणार

"जनतेच्या सहानुभूतीमुळेच 'कॉमनवेलथ' ने सर्व विमा संस्थात अग्रस्थान मिळविले आहे व त्याबद्दल आम्ही जनतेचे अत्यंत आभारी आहोत"

श्री. आर. एन. अभ्यंकर, बी. ए., एल. एल. बी.,
मॅनेजिंग एजंट्स,

दि कॉमनवेलथ अॅशुरन्स कंपनी, लिमिटेड
११ बुधवार पेठ, पुणे नं. २.

महाराष्ट्रातील प्रत्येक ठिकाणी भरपूर कमिशनवर एजंट्स नेमणे आहेत तरी विशेष माहिती-
करिता हेडऑफिसकडे पत्रव्यवहार करा

"अर्थ" ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सह-
कार, बँकिंग इत्यादि विषयावरील
सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची
पुस्तके

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
२ रिझर्व्ह बँक
३ व्यापारी उलाढाली
वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय
साले आहे.

किं १ रु (ट. स. निराळा)
व्यवस्थापक, 'अर्थ' ग्रन्थमाला,
पुणे २.

१२ वर्षे पुण्यांत लोकादरास पात्र झालेले

★ महिंद्रकर ब्रदर्स ★

यांचे येथे आपले कपड्यांची खरेदी करा अगर करवून घ्या.

बुधवार चौक, पुणे

बँके प्रॉ. को. बँक, लि०

(वार्षिक सभा : ता. २१/११/३७)

वरील बँकेच्या स्थापनेस ११ ऑक्टोबर, १९२६ रोजी २५ वर्षे पुरी झाली, तथापि अवर्षणामुळे इलाख्याच्या अनेक भागात दु.स्थिति असल्याकारणाने, बँकेने आपली रौप्य ज्युबिली थाटाने साजरी केली नाही तथापि, १९२६-३७ सालाचे नफ्यातून, ज्युबिलीचे निमित्ताने भागीदारास १ टक्का दराने बोनस (१२,९७० रु), बँकेच्या नोकर वर्गास बोनस (११,५०० रु.) व सोसायट्यास रिबिट (१०,००० रु.) देण्याविषयी डायरेक्टराची सूचना आहे अहवालाचे सालअखेर बँकेस १ लक्ष ४०३ हजार रु नफा झाला, त्यांतून ५ टक्के दराने डिविडेंड वाटण्याकरिता ६४३ हजार रुपयाचा व बँकेच्या नोकर वर्गास प्रत्येकी एक महिन्याच्या पगाराइतके बोनस देण्यास १४ हजार रुपयाचा विनि योग करावा, अशीहि त्यांची शिफारस आहे.

बँकेने भरणा झालेले भांडवल १२ लक्ष ९८३ हजाराने असून एकूण फंडस १६ लक्ष ४४ हजाराने आहेत १२ लक्ष ८० हजारानी डिबेंचर्स फेडण्याची आहेत व १ कोटी, ९३ लक्ष रुपयाच्या ठेवी आहेत बँकेने ५७ लक्ष ६२ हजार रुपये रोखे व ट्रस्टी सिक्कुरिटीजमध्ये गुंतविले असून सहकारी सोसायट्या व सेंट्रल बँका ह्यांस ९१३ लक्ष रुपये दिलेले आहेत गेल्या वर्षापेक्षा खेळत्या भांडवलांत ११३ लाखांची घट झाली असली तरी बँकेने दिलेल्या कर्जाचे रकमेत ४३ लाखांची भर पडली. सोसायट्यांस दिलेल्या रकमांवरील व्याजात सूट व बँकेच्या ठेवीवर सुटलेल्या व्याजांत घट ह्यामुळे नफा कमी उरलेला आढळून येईल नीरा कालव्याचे विभागातील सोसायट्यांचे परिस्थितीत अद्याप सुधारणा होत नाही बँकेचे जमीन गहाण खाते प्रांतिक लॅन्ड मॉर्गेज बँकेकडे वर्ग करण्यासंबंधातील वाटाघाटी सालअखेर पुन्या झालेल्या नाहीत. सभासद सोसायट्यातर्फे बँकेवर डायरेक्टर निवडले जातात, त्याची निवडणूक दरसाल न होता एक वर्षाआड व्हावी, अशी नियमात दुरुस्ती करण्याविषयी बोर्डाची सूचना आहे.

संस्थापकपैकी एक प्रमुख, सर ललुभाई सामळदास, ह्याच्या निधनामुळे त्यांच्या अनुभवी सल्ल्यास व उत्साहवर्धक नेतृत्वास बँक मुकली आहे. सर ललुभाई स्मारक फडास बँक देणगी देणार आहे सर चुनीलाल मेहता (डायरेक्टर बोर्डाचे अध्यक्ष) व श्री वैकुंठराय मेहता (मॅनेजिंग डायरेक्टर) ह्यांचे कुशल देखरेखीखाली बँकेची प्रगति समाधानकारक आहेत सहकारी बँका व सोसायट्या ह्यांच्या वाचतच्या प्रश्नाचा समाधानकारक निकाल लावण्यास बँकेचे चालक स्वायत्त प्रांतिक सरकारास सहाय करीत आहेत, ही गोष्ट सहकारी चळवळीचे दृष्टीने अत्यंत आशाजनक आहे.

देखरी बिलांवर ८ आणि ११ पै व्याज

संमळवार ता. ७ सप्टेंबर रोजी रिझर्व्ह बँकेने २ कोटी रुपयांच्या ट्रेझरी बिलांची टेंडर स्वीकारली, त्यावर द. सा. द. शे. ८ आणि ११ पै व्याजाचा दर पडला.

भारतीय अर्थशास्त्र

लेखक—प्रो वा गो काळे व प्रो व गो कर्वे

पृष्ठसंख्या सुमारे ५५०, किंमत पांच रुपये

प्रथमतः अर्थशास्त्राच्या सामान्य तत्त्वांचे विवेचन करून पुढे हिंदुस्थानाच्या सांपत्तिक व औद्योगिक परिस्थितीचा ह्या ग्रंथात विम्वरशः विचार केलेला आहे. हिन्दी संस्कृति, राष्ट्रीय अर्थशास्त्र, शेतकीचा धंदा, मजुरांची चळवळ, हुडणावळ, सहकारी चळवळ, सरसक घोरण, करपद्धति वगैरे सर्व महत्त्वाच्या प्रश्नांचे सांगोपांग विवेचन केलेले वाचकास आढळेल.

"DAWN'S MENSORIUM" makes 6% addition to the monthly income of the family. Prospectus sent free on application. General Manager, "The Dawn of India Life Insurance Company Limited, POONA"

जुन्या घरांची दुरुस्ती काळजीपूर्वक करून दिली जाते. भेटा अगर लिहा.—

भाऊ गंगाधर साठे, कंत्राटदार

चिमण्या गणपति, सदाशिव ५१२, पुणे.

स्त्रियांचा आजार

मृणजे मुख्यतः विटाळदोष आणि गर्भाशयांत विचाड होणे होय आमचे औषध आर्टोमिक्स (आतंवेदोपारि) एका निष्णात खीरोग-चिकित्सकाचे पाठावरून तयार केलेले असून ५० वर्षांच्या अनुभवाने स्त्रियांच्या सर्व गुप्त रोगांवर अप्रतिम गुणदायक ठरलेले आहे धुपणी, विटाळ नसणे, थोडा अथवा कष्टदायक होणे, ओटीपोटात कळा मारणे, अकाली गर्भपान, ज्वर, कडकी, डोकें दुखणे, शौचास साफ न होणे इत्यादि विटाळदोष नाहीसे करून गर्भाशय निरोगी करण्याचा इतका गुण वा आर्टोमिक्समध्ये असल्यामुळे वैद्य व डॉक्टर मोठ्या प्रमाणावर वापरीत आहेत गुणामध्ये याची बरोबरी बाजारातील इतर औषधे करू शकत नाहीत किंमत वाटलास रु २ ट. स १२ आणि निराळा एकदम तीन वाटल्या मागविणारास टपालसर्च माफ.

हिंदुस्थान, ब्रह्मदेश, व सिलोनसाठी मुख्य विक्रेते:—

श्री इंडो फॉरिन एजन्सीज. (डिपार्टमेंट नं. ६)

२५५/७ वेईसे चाळ, सदाशिव पेठ, पुणे शहर

आणखी एक

प्रगतीचा मोठा टप्पा

५१ लाखांवरून ६६ लाख

वेस्टर्न इंडिया

लाईफ इन्शुरन्स कंपनी, लि, सातारा.

विमा व्यवसायांत विशेष महत्त्वाच्या आणि प्रगतीच्या दृष्टीने पहिल्या प्रतीच्या अशा ज्या गोष्टी आहेत, त्या सर्वांच्या बाबतींत वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनी कोणत्याहि जीवन विमा कंपनीस हार जाणार नाही आणि सुप्रसिद्ध विमागणिती श्री ग. स. मराठे, एम्. ए., ए. आय. ए., (लंडन) म्हणतात त्याप्रमाणे वेस्टर्न इंडिया ही

सर्व विमाकंपन्यांना आवर्ष

अशी विमा सस्था आहे

गेल्या वर्षअखेरचा प्रगतीचा आढावा.

एकूण विमा	रु. ३,२०,००,०००हून अधिक
एकूण झिडक	रु. ८३,००,०००हून अधिक
सन १९३६ मधील उत्पन्न	रु. १९,३२,८९९
लाईफ फंड व इतर गंगाजळी	रु. ७७,०५,३७९
सन १९३६ मधील नवे काम	रु. ६६,४०,८३९
एकूण क्लेमस दिले	रु. १७,१०,२०६
ल्याप्सचे प्रमाण	शेंकडा ४

त्रैवार्षिक दर हजारी बोनस

होल लाईफ रु. ७५ व एण्डोमेण्ट रु. ६०

विमा उतरण्याला किंवा एजन्सी घेण्याला

हीच कंपनी उत्कृष्ट.

पुणे शाखा:-

बुधवार चौक, पुणे

मॅनेजर

NOTICE.

Sealed percentage rate tenders are invited and will be received by the undersigned upto 3 P. M. on Friday the 1st October 1937, for the Construction of R. C. C. slab Causeway with masonry piers and abutments, on the Chikhla Nallah on the Miraj-Bijapur Road, estimated to cost Rs. 29238.

Detailed information regarding the work and the tender form with the conditions of contract and Abstract Sheet can be obtained from the undersigned on payment of Rs 8/- during office hours on working days. An earnest money (in cash) of Rs 1500 must accompany each tender. The undersigned does not bind himself to accept the lowest or any tender nor to give the reasons for rejection.

Tenders will be opened the same day in presence of any intending tenderers.

P. W. D. Office,
Miraj.
7th Sept. 1937

Sd/-V P BEDEKAR,
B. SC B. E.
State Engineer, Miraj.

निवडक बाजारभाव

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर, १९३५ पासून)	३%
सरकारी कर्जरोखे	
५% करमाफ लोन (१९२५-५५)	१२०-६
५% (१९३९-४४) लोन	१०५-१४
४% १९२३	१०८-०
३ ३/४% विनमुदत	९६-१३ ३/४
३ ३/४% १९२७-५०	१०६-१२
२ ३/४% १९२८-५२	१००-२
निमसरकारी रोखे	
४% पोर्ट ट्रस्ट (विगर गॅरटी व लांच मुदत)	१०९-०
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांच मुदत)	१०८-८
४% मुंबई सिटी इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट बॉण्ड (७० वर्षे मुदत)	१०९-०
४% म्हेसूर कर्ज (१९५३-६३)	११२-०
५% म्हेसूर कर्ज (१९५५)	१२३-०

मंडळ्याचे भाग

(कसातील पहिला आकडा भागाची दर्शनी किंमत, दुसरा आकडा वसूल झालेले भाडवळ व कंसांतराचा आकडा वार्षिक डिव्हिडेंड दर्शवितो)

बँका

बँक ऑफ इंडिया (१००-५०) १०%	१२४-१२
बँक ऑफ बरोडा (१००-५०) १०%	११६-१२
मेट्रोल बँक ऑफ इंडिया (५०-२५) ६%	३०-८
इपीरिअल बँक (५०) १२%	१५२५-०
बॉम्बे प्रॉ. बँक (५०) ५%	६१-०
रिसर्व्ह बँक (१००) ३ ३/४%	१२८-१२

रेल्वेज

दोंड-बारामती (१००) ४ ३/४%	१०३-८
पाचोरा-जामनेर (१००) ४ ३/४%	९५-०
अहमदाबाद प्रातज (५००) १०% व ६ रु. ४ आ. बोनस	९५८-१२
तापी व्हॅली (५००) ७ ३/४%	७७३-१२

वीज

बाबे टॅम्बे ऑर्डि (५०) १३%	१७३-१३
कराची (१००) ९%	२७६-१४
पुणे इलेक्ट्रिक (१००) ९%	२१२-८
टाटा पॉवर ऑर्डि. (१०००) ५ ३/४%	१२१७-८
आंध्र व्हॅली ऑर्डि (१०००) ७ ३/४%	१५६२-८

इतर

बेलापूर शुगर (५०) ८ रु.	१७२-८
इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट (१००-५०) २ रु.	५०-०
शिवा स्टीम (१५) १ रु.	२९-१४
न्यू इंडिया विमा (७५-१५) १ रु. ४ आ.	४४-८
ओरिएंटल विमा (२००) १२५ रु. ७५ रु. बोनस	४,९००-०
टाटा आयर्न प. प्रे (१५०) ६%	२०१-४
टाटा आयर्न दु. प्रे (२००) १५ रु. २ आ.	१६९-४
टाटा आयर्न ऑर्डि (७५) १० रु.	३५७-०
टाटा आयर्न डिफर्ड (३०) ३६ रु. ३ आ. ६ रु.	१६७२-८

सोने-चांदी-साखर

सोने (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	३४-१३
चांदी (मिंट) प्रत्येक १०० तोळ्यास	५१-३
साखर जावा (तयार) प्रत्येक इंड्रेडवेटास	१५-७
केसर प्रत्येक मणास	१०-११
सरया प्रत्येक मणास	१०-७

नागपूर प्रीमिअर को-ऑपरेटिव्ह हाउसिंग सोसायटी, लिमिटेड.

दिळक पुतळ्याजवळ, नागपूर सिटी.

	रुपये
अधिकृत भाडवळ	१,००,०००
जमा असलेले भाडवळ	८४,४००
रिझर्व्ह फंड	४,८२३
इतर फंड	१,४०८
मुदतबंद ठेवी	१,९४,९०७
सेविंग्ज बँक ठेवी	७,९५९
मॅबराकडून येणें असलेले कर्ज	२,७७,९७८
सरकारी रोखे व तत्समान रोख्यात	
गुंतविलेली एकूण रकम	४१,५९९

सोसायटी जास्त कमी मुदतीच्या ठेवी स्वीकारते ठेवींची रकम पूर्ण सुरक्षित शेअर्स विकात मिळतात आतांपर्यंत डिव्हिडंड पांच टक्क्यांहून केव्हाही कमी दिले गेले नाही सोसायटी आपल्या मॅबराना त्याच्या घराचे तारणावर कर्ज देते.

सोसायटीसंबंधीच्या पूर्ण माहितीसाठी पत्र-व्यवहार करा अगर समक्ष भेटा
जॉइंट ऑनररी सेक्रेटरीज

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना— ७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेले भाडवळ	..	रु	२,००,००,०००
बसूल झालेले भाडवळ	..	रु	१,००,००,०००
रिझर्व्ह फंड	..	रु	१,००,००,०००

मुख्य कचेरी—ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई

शाखा—बुलियन एक्सचेंज (शेअर मेमन स्ट्रीट, मुंबई), वाड्रे (मुंबईनजीक), मलबार हिल (मुंबई), काळवादेवी (मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-बडाबशार, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, नागपूर सिटी

लंडन एजन्ट्स—धी वेस्टमिन्सटर बँक लिमिटेड

चालू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर अखेर दररोजच्या रु ३०० ते रु १,००,००० रकमेच्या चालू ठेवीवर शेंकडा ३ टक्का व्याज दिले जाईल; परंतु एक लाखावरील रकमेच्या चालू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली जाईल सहामाही अखेर व्याजाचा रकम ५ रु इतकी असल्याशिवाय व्याज दिले जाणार नाही कायम, थोडक्या मुदतीच्या व सेविंग बँकेकडील ठेवी छुट्टा आम्ही ठेवून घेता, व त्यावर व्याजाची योग्य आकारणी करतो, विशेष माहिती व नियम वगैरे अर्जांनी मागवावेत

शिवाय टूस्टी या नात्याने इतर जी कामे करावयाची ती करावी लागल्यास तींछुट्टा ही बँक करते. नियमाची माहिती अर्जांनी मागवावी शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात

एजंट— टी. आर. लालवाणी.

आवश्यकता है

वेवी इक वेचने के लिये हरएक शहरमें कनवेसरो की आवश्यकता है वेतन अकोर्डिंग टू सेल्स मिलेगी ट्राविलिंग व फूडिंग अलाऊंस भी मिलेगा. नियम बहुत सरल हैं (नियमों के लिये एक आना का टिकट अवश्य भेजें).

—मैनेजिंग डाइरेक्टर साहब—

दी इक्स मैनुफेक्चरिंग कम्पनी लि.

(स्थापित १९१६) अमीनाबादपार्क-लखनऊ

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street,
Bombay

716 Sadashiv Peth,
Poona City

शास्त्रशुद्ध पायावर काम करणारी, महाराष्ट्राची प्रमुख प्राविहंट विमा कं.

दि हिंद बेनिफिट सोसायटी लि.

च्या लोकप्रिय

प्रपंच पॉलिसीकरिता प्रचारक पाहिजेत.

माहितीसाठी लिहा

किताब विल्डिंग, बुधवार, पुणे.

सेक्रेटरी.

पुणे येथील सर्वांत जुनी व वेळेवर कामे करणारी

टेलरिंग फर्म

पाटसकर आणि कंपनी

४८ निहाल पेठ, पुणे शहर

सर्व प्रकारचे देशी व विलायती कापडाचे व तयार कपड्यांचे व्यापारी

आमचेकडे—श्रिया, पुरुष व मुले यांचे सर्व प्रकारचे फॅशनेबल कपडे ऑर्डरप्रमाणे नेमिलेल्या वेळी तयार करून मिळतील घरी यकृत मेसुरमेंट घेतले जाईल व कपडे घरपोच मिळतील

K. K. & Co.

Photographic Dealers

POONA.

CONFIDENCE

is a worth-while asset in business building. The success that has attained Hindusthan's efforts to serve the public has its origin in public confidence, its

YEARS OF

Efficient Management, Fair Dealings, Prompt Settlement of Claims, Liberal Terms, Enterprize, Judicious Reserves, Sound Investments, Huge Assets and Useful Service

HAS CREATED

PUBLIC CONFIDENCE

The following figures will convince you

NEW BUSINESS

Last year 1936-37

Exceeds

2 CRORES & 82 LAKHS

BONUS

PER THOUSAND PER YEAR

On Endowment Rs 23 | On Whole Life Rs. 20

HINDUSTHAN

Co-operative Insurance Society, Ltd.

(ESTD 1907)

Branches Bombay, Madras, Delhi, Patna, Lahore, Lucknow, Dacca

Office throughout India & the East

S C. MAJUMDAR,
MANAGER Bombay Branch.

POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth

आपले पैसे खर्च झाल्याचा योग्य सोबदला

मिठाई शास्त्रज्ञ तुळजाराम मोदी यांचे

देशी बनारसी साखरेच्या मिठाईचे दुकान

रत्नागिरीच्या हपूस

आंब्याची शक्तिवर्धक

आंबा बफी

आगाऊ ऑर्डर दिल्यास हजारों रुपयांची मिठाई पुरवू शकू.

तुळजाराम मोदी, मुख्य कारखाना, मोती चौक, सातारा

UNEMPLOYMENT
NO MORE

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या

प्रतीचे सरकारमान्य

झारापकर टेलरिंग

कॉलेज

आप्या बळवंत चौक, पुणे २

[माहितीपत्रक मागवा]

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents

Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals
- (4) We procure any book published any where and supply it at publisher's price

दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनी, लिमिटेड.

रे पेपर मिल, मुंबवा, पुणे. पदमजी पेपर मिल, मुंबई.

पूर्वी आम्हास लागणारा सर्व कागद आम्ही आपल्या देशांतच तयार करित होतो, आणि महाराष्ट्रातील कागदाचा धदा सुप्रसिद्ध होता

सध्याच्या यांत्रिक युगात, कागदाचे प्रकार आणि त्यांस असलेली मागणी विलक्षण वाढली असतां आम्ही पूर्ण स्वदेशी कागदच कां वापरू नये आणि आम्हांस सर्व स्वदेशी कागद कां पुरवता येऊ नये!

ह्या प्रश्नांस, दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनीने, अनेक प्रकारांचा व प्रतींचा कागद आपल्या

कार्यक्षम कारखान्यांत तयार करून समाधानकारक उत्तर दिले आहे.

तुम्हांस कसलाहि कागद पाहिजे असो, त्यासंबंधाने खालील पत्त्यावर

चौकशी करून तो कागद घ्या.

८१५-१६ भवानी पेट, पुणे.

अहमदाबाद हाऊस, बॅलर्ड एस्टेट, मुंबई.

हे पत्र पुणे, पेट भांबुदा घ. न. ९१५१९ आयमण्डण लापसान्यात रा. अनंत विनायक पटवर्धन यांनी छापिले, व रा. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए., यांनी 'दुर्गाधियास', भांबुदा, घ. नं. ९२७१३, पुणे शहर, येथे मसिद्ध केले.